

MICHELLE MARLY

DIVA

MARIA CALLAS

najväčšia speváčka svojej
doby a tragédia jej lásky

noxi

Michelle Marly: Die Diva: Maria Callas – die größte Sängerin
ihrer Zeit und das Drama ihrer Liebe. Roman
Copyright © Aufbau Verlage GmbH & Co. KG, Berlin 2020
(Published with Aufbau Taschenbuch; »Aufbau Taschenbuch«
is a trademark of Aufbau Verlage GmbH & Co. KG)
Published by agreement with Aufbau Verlage GmbH & Co. KG
and Corto Literary Agency.
Translation © 2025 by Andrej Zahorák
Cover design © 2020 by www.buerosued.de
in Munich for Aufbau Verlage GmbH & Co. KG
Slovak edition © 2025 (elektronická verzia) by NOXI s. r. o.

Všetky práva sú vyhradené. Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie
reprodukovať, ukladať do informačných systémov ani prenášať
v akejkoľvek podobe či akýmkoľvek spôsobom – elektronicky,
mechanicky, fotokopírovaním, nahrávaním alebo inak – bez pred-
chádzajúceho písomného súhlasu vlastníka autorských práv.

MICHELLE MARLY

DIVA

MARIA CALLAS

najväčšia speváčka svojej
doby a príbeh jej lásky

*„Žila som pre umenie,
žila som pre lásku.“*

GIACOMO PUCCINI – *TOSCA*

1. KAPITOLA

Benátky
3. september 1957

„Som veľmi rada, že si opustila sychravý Edinburgh a prišla si na moju malú oslavu,“ vyhlásila Elsa a privinula si priateľku Mariu Callas na bujné poprsie. Z hlavy sa jej zošuchla dóžovská čiapka zdobená perlami a zlatom, pravdepodobne originál zo šestnásteho storočia alebo možno ešte dávnejšieho obdobia. „Dnes večer si môj hlavný hosť.“

„Malá oslava“ bol jesenný ples Elsy Maxwell, ktorý prebiehal v luxusnom hoteli Danieli. Išlo o vrchol filmového festivalu v Benátkach a zúčastnil sa ho každý, kto niečo znamenal. Maria sa v renesančnej sále ani nemusela rozhliadnuť a vedela, že je plná prominentných hostí z Hollywoodu, bohatých aristokratov a princezien a princov s ozajstnou modrou krvou. Najslávnejšou zo všetkých pozvaných však bola nepochybne ona. Diva assoluta. Sopranistka, ktorej meno poznali všetci, dokonca aj tí, ktorí sa nezaujímalí o operu. Najzná-

mejšia žena na svete, tridsaťštyriročná, atraktívna, zámožná, pravdepodobne na vrchole kariéry, hoci veľkú časť života má ešte pred sebou.

Jej sedemdesiatštyriročná, plnoštíhla priateľka Elsa Maxwell bola spoločenskou spravodajkyňou medzinárodnej scény. Písala stĺpčky, ktorými rozhodovala o vzostupe a páde budúcich hviezd šoubiznisu a vysokej spoločnosti. Bola doma v Európe aj v Spojených štátoch, organizovala rôzne podujatia – od konských dostihov, cez plavby na plachetniciach až po večierky. Snovala romantické i obchodné vzťahy, a ak človeku záležalo na vlastnej kariére, jednoznačne neodmietol jej pozvanie. Maria Callas tu však dnes večer nebola preto, aby zažiarila. V skutočnosti cítila nesmiernu vďačnosť, že mohla uniknúť škótskemu mrholeniu.

Prežila náročné leto. Namáhavé vystúpenia a početné spoločenské povinnosti ju pred niekoľkými týždňami dohnali na pokraj zrútenia. Hoci lekár ju od toho dôrazne odhováral, odcestovala so súborom milánskej Scaly na prestížny festival v Edinburghu. V Škótsku slávila víťazstvo, ale každý deň sa cítila čoraz horšie. Štyri večery to vydržala a vydýchla si, že hlas ju nezhradil. Piate naplánované predstavenie však prekvapujúco zrušila. Okrem toho, že dostala zimnicu, mala závraty a príšerne ju bolela hlava, s novým termínom predstavenia kolidoval jesenný ples Elsy Maxwell. Maria cítila, že ďalšie náročné vystúpenie by nezvládla a odletela do Milána, aby si oddýchla vo svojom útočisku pri jazere Lago di Garda.

Posilnená niekoľkodňovým oddychom teraz kráčala v obklopení Elsiných hostí po starom kamennom schodisku pokrytom červeným kobercom do priestorov, kde sa mala podávať delikátna večera. V živote kráčala už po toľkých javiskových schodoch, že ani nemusela dávať pozor, a pohybovala sa s neopísateľnou eleganciou. Bez okuliarov aj tak presne nevidela, kam stúpa, takže sa ani nemusela pozeráť. Na večer si vybrala relatívne jednoduché, ale veľmi pekné šaty, ktoré jej dodávali pocit harmónie samej so sebou, aký zažívala len pri speve opernej árie. Mala na sebe priliehavú vrchnú časť a širokú sukňu z bieleho saténu s čiernymi bodkami, širokú bielu šerpu a dlhé čierne rukavice. Nezvolila žiaden výrazný fascinátor, jediným odkazom na motto večera boli smaragdy a diamanty, žiariace v svetle stoviek sviečok, ktoré si nechala zapliesť do vlasov. Cítila sa skvele, najmä preto, lebo odraz v zrkadle jej prezradil, že v ten večer sa veľmi podobá na svoj idol. Maria zbožňovala herečku Audrey Hepburn. Vedela síce, že nikdy nebude taká útla, ale nezlomnou disciplínou sa jej pred štyrmi rokmi podarilo za rok schudnúť takmer štyridsať kilogramov. Odvtedy si udržiavala štíhlu postavu. Kedysi vážila pri výške meter sedemdesiattri dobrých stodvadsať kíľ. Švajčiarsky lekár podporil jej diéty hormonálnymi tabletkami, liekmi na štítnu žľazu a tabletkami na odvodnenie, čo bolo ešte účinnejšie než odriekanie si jedla. Aby mala neustále na očiach cieľ svojho úsilia, dala si urobiť portréty, na ktorých vyzerala ako sestra Audrey Hepburn. Keď si ich prezerala, zmocnil sa jej neznámy pocit šťastia – po prvý raz

v živote sa cítila dobre vo vlastnom tele. Jedinou chybičkou krásy bolo, že hladovka nemala vplyv na jej robustné nohy. Vedela ich však skryť pod dlhými vzdušnými sukňami. Tak ako dnes.

Vznešene nakláňala hlavu, zdravila hostí a rozdávala úsmevy. Ľudia sa okolo nej zhromažďovali a bažili po jej pozornosti. Prichádzala diva.

Muž po jej boku zobral z čašníkovho podnosu pohár šampanského a podal jej ho. „Určite si dáš,“ vlúdne zašepkal Giovanni Battista Meneghini.

Práve on vedel najlepšie zo všetkých, že prekonáva svoju hlboko zakorenenú plachosť, pretože takmer nikdy nepila. Meneghini bol desať rokov jej manažérom a z toho osem boli manželia. Bol o tridsať rokov starší, o dosť nižší, plešatý, pupkatý a veľmi bohatý. Pracoval ako stavebný podnikateľ a zbohatol v tehelniach. Tento veľký milovník opery však našiel svoje poslanie až v manželstve s ňou. Občas sa obávala, že v tomto vzťahu nebude ako žena naplnená. V poslednej dobe mala čoraz častejšie pocit, že manželova starostlivosť ju dusí. Staral sa síce o všetko potrebné, aby mohla absolvovať vystúpenia s pre ňu typickou dokonalosťou, ale keď sa pripravovala na svoje role a snažila sa zžiť s búrkou radostných emócií a temnou vášňou protagonistiek, premýšľala, ako je na tom vášeň v jej skutočnom živote.

„Vidíš toho pána tam vzadu?“ zašepkala Elsa, keď sa pri nej zrazu zjavila. Zrejme už všetkých privítala. Zacítila na ramene jemný dotyk norkovej štóly, ktorú mala Elsa prehodenú

cez róbu z vyšívanej čipky. „To je Aristoteles Onassis. Najbohatší človek na svete. Priatelia ho volajú Ari.“

Pre ženu ako Maria, ktorá rada listovala v bulvárnych plátkoch a pohybovala sa medzi smotánkou, nebol priateľkin host neznámy. Videla ho na fotografiách, ale nikdy sa s ním osobne nestretla. Keď ho pozorovala z diaľky, v obklopení mužov a žien, ktorí sa s ním evidentne chceli zoznámiť, uvedomila si, že na fotkách vyzerá horšie. Úspešný podnikateľ z Malej Ázie bol síce nižší, ale oveľa atraktívnejší, než si ho predstavovala. Pohyboval sa v smokingu s eleganciou Caryho Granta, a mal v sebe niečo, vďaka čomu žiaril ako stálica uprostred hviezdneho prachu.

„Nevyzerá, že je z Anatólie,“ vykĺzlo jej.

„A prečo by tak mal vyzerat?“ začudovala sa Elsa. „Veď pochádza z Grécka. Rovnako ako ty.“

Pokrútila hlavou. „Čítala som, že sa narodil v Turecku. Kedysi tam síce existovala veľká grécka kolónia, ale ľudia odtiaľ sú iní ako z Peloponézu alebo z gréckej pevniny. Voláme ich *tourkosporos*, a rozhodne to nie je kompliment. Veď vieš, že Grécko po stáročia okupovali Osmani. Preto neprechovávame k Turkom vrúcny vzťah.“

„No teda!“ vzdychla Elsa a pozrela sa na Mariu veľkými očami plnými vernosti. „Takže som urobila chybu, keď som ho usadila k tvojmu stolu? Myslela som si, že najslávnejšia Grékyňa a najznámejší Grék na svete sa k sebe hodia... Och, tam je markíza de Cadaval! Pozri, aký ma úžasný fascinátor!“ Na hlave mala napodobeninu benátskej zvonice.

Maria sa rada nechala rozptýliť. Samozrejme, nikto nemôže meniť zasadací poriadok Elsy Maxwell, dokonca ani prima dona. Tak teda bude sedieť vedľa bohatého vlastníka lodí, keď večera nebude trvať donekonečna, a potom si každý sadne, kde bude chcieť. Skôr jej bolo ľúto, že nebude mať po svojom boku Battistu – alebo skôr on ju. Jej manžel hovoril iba po taliansky a v medzinárodnej spoločnosti to preto nemal jednoduché. Nerozumel ani jej rozhovoru s Elsou v angličtine.

Spýtavo sa na ňu usmial.

„Elsa mi iba vravela, kde budem sedieť,“ zhrnula v taliančine a zdvihla pohár. „Na krásny večer!“

Meneghini si s ňou pripil, ale diva si v lahodnom šumivom šampanskom sotva omočila pery. Pohľadom nenápadne zabľúdila k mužovi, o ktorom jej pred chvíľou hovorila Elsa.

Stolička vedľa Marie zavízgala, keď sa na ňu Aristoteles Onassis energicky posadil. „Prepáčte, ale umenie nie je moja silná stránka,“ priznal, keď sa predstavil. Na rozdiel od Elsiných hostí, ktorí komunikovali väčšinou po anglicky alebo po francúzsky, hovoril rýchlou gréčtinou bez prízvuku. „Pre prácu mám málo času, väčšinou ho trávim na mori, pri príjemných rozhovoroch, dobrom jedle a kvalitnej cigare. Práve táto záľuba mi bráni navštíviť operu, pretože vo vašom svätostánku nemôžem fajčiť.“ Usmial sa na ňu, ako keby jej zložil veľký kompliment.

„Počujem, že nie ste ozajstný *tourkosporos*,“ odvetila v gréčtine. Za svoj materinský jazyk považovala angličtinu, gréčtinu sa naučila, až keď sa ako mladá presťahovala do Atén. Ovládala ju však perfektne a bez problémov dokázala Onassisovi protirečiť – v prípade potreby dokonca vedela nádať ako predajcovia rýb v meste Pireus. Slovo používané na označenie Grékov z Malej Ázie, ktorí hromadne utekali po tureckých masakroch na začiatku dvadsiatych rokov do Grécka, patrilo skôr do nezdvorilostnej kategórie. Else zamlčala, že toto pejoratívne označenie možno preložiť ako „potomok zo semena Turka“, čo sa dá jednoznačne považovať za urážku. Alebo za odpoveď na podnikateľovu poznámku o opere, ktorej sa vyhybal z takých prostých dôvodov. To je ale ignorant!

Onassis evidentne poznal použitý výraz. Zazeral na ňu, ale napriek tomu nevedela prečítať jeho pohľad. V iskrivých očiach sa mu odrážalo svetlo krištáľových lustrov. „Áno, narodil som sa v Izmiire, ale veď mnohí slávni Gréci pochádzajú z Malej Ázie – taký Achilles, Homér, Herodotos...“

Samozrejme, poznala mená, ktoré jej hovoril, hoci mala skromné vzdelanie. Od trinástich rokov už nenavštevovala žiadnu školu, keďže v Aténach uprednostnila spevácku prípravu. Študovala najmä najdôležitejšie ženské roly pre svoj hlasový rozsah a hodiny dejepisu sa obmedzili na históriu opery a základné pojmy z gréckej vlastivedy. V tomto smere si od detstva rozširovala všeobecné vedomosti len vtedy, keď si prečítala niečo, čo ju zaujalo alebo čo považovala za podstatné. Napriek tomu na ňu nezapôsobili Onassisove znalosti

antiky, ale skôr zanietenie, akým bránil svoju vlasť.

„Nechcela som vás uraziť,“ skočila mu do reči. „Len ma prekvapila vaša autenticnosť. Ste pravý Grék.“

„O tom nepochybujte!“ vykrikol a zasmial sa tak hlasno, že sa za nimi otočili hostia.

Všimla si manželov spýtavý pohľad. Sedel oproti nej, vedľa Aristovej ženy, Tiny Onassis. Meneghini sa snažil zachytiť útržky jej rozhovoru s Onassisom, ale nerozumel ani slovu. Navôkol bol veľký hluk, príbory s pohármi cinkali a hostia nahlas konverzovali, takže by mal problém porozumieť aj taliančine. Chudák. Asi sa už nudil. Aj jeho spoločníčka pri stole už vzdala všetky pokusy o rozhovor. Mladá, krásna ako bábika, avšak trochu prelietavá Tina naklonila plavú hlavu, na ktorej mala pokrývku ozdobenú dvaapoldmetrovými perami volavky, k mužovi po svojej pravici.

„Viete si predstaviť,“ veselo pokračoval grécky miliónár, „že by som sa správal vznešene ako Brit?“

Maria sa naňho opäť sústredila a on ju odmenil malým predstavením. Afektovane naklonil hlavu, vypol hrud' a našpúlil pery. Jemným nosovým tónom a s dokonalou angličtinou vyšších kruhov vyhlásil: „Nevýslovne ma teší, že s vami môžem hovoriť o posledných predstaveniach v Covent Garden, madam. Bohužiaľ, nemám ani potuchy o čom hovoríme, pretože sa iba tvárim, že ma zaujíma aj niečo iné než konské dostihy.“

Vybuchla do smiechu. Je naozaj vtipný. „Radšej zostaňte Grékom,“ požiadala ho v gréčtine.

„Aj keď nie som znalec umenia?“

„Keby som sa chcela rozprávať so znalcom, zostala by som na festivale v Edinburghu a debatovala s riaditeľom Scaly. Namiesto toho tu sedím vedľa vás.“

„Ach, čítal som o tom. Bol som krátko v Londýne a do očí mi bili titulky novín ‚O Callas‘, ktorá sa zachovala nespravodlivo. Britskí novinári urobili z vášho zrušeného vystúpenia škandál.“ Pobavene pokrútil hlavou. „Keď som sa dozvedel o tomto zahanbení Britov, samozrejme, ešte som nevedel, že sa dnes večer stretneme.“ Nachvíľu sa odmlčal a pokračoval. „Som vďačný, že ste sa rozhodli pre Benátky.“

Aj ona bola vďačná. Najmä za zábavného spoločníka pri stole.

Zatiaľ čo ho rozosmiala anekdotami zo sveta opery, Onassiov príbeh ju prinútil zamyslieť sa. Rozprával o svojom rodnom meste Izmir, ktoré bolo počas grécko-tureckej vojny na začiatku dvadsiatych rokov takmer úplne zničené. V jeho opisoch ožila jedinečná, zaniknutá metropola, v ktorej bok po boku žili kresťania a moslimovia rôzneho pôvodu. Ako syn podnikateľa s gréckymi koreňmi prežil privilegované detstvo a navštevoval evanjelickú školu – až do chvíle, kým jeho svet doslova nezhorel. Iba vo veku šesťnásť rokov musel opustiť svoju domovinu. So šesťdesiatimi dolármi neskôr nastúpil na loď do Buenos Aires, aby skúsil šťastie v Argentíne. Základ majetku získal vďaka obchodovaniu s takzvaným tureckým tabakom.

„Teraz určite chápete,“ usmial sa a hral sa s cigarou medzi prstami, ktorú si zapálil po hlavnom chode, „prečo mám takú

slabosť na tabak. Pomohol mi dostať sa na vrchol. Od úplnej nuly.“

„Počula som, že najlepšie cigary pochádzajú z Kuby,“ poznamenala.

Zašklabil sa. „Máte pravdu. Dobrú havanskú cigaru, ako napríklad Montecristo, nič neprekoná.“ Pôžitkársky si potiahol a pokračoval. „A existuje ešte niečo, v čom mi cigary pomohli. Poviem to takto – prispel som k formovaniu vkusu Argentínčanov. Juhoameričania dovtedy poznali iba americký a kubánsky tabak. Sú to druhy, ktoré sú silnejšie než tabak z Trácie a Macedónska. Takže som im ho začal dovážať a na revanš vyvážať do Európy hovädzie kože. Neskôr som sa rozhodol, že si kúpim vlastnú loď. No a teraz ich mám deväťsto.“

„To je úžasné,“ vzdychla. Pozrela sa naňho a uvedomila si, že k tomuto mužovi cíti zmes sympatií a rešpektu. Nefascinoval a nepriťahoval ju jeho životný úspech, ale skôr podobnosť ciest, ktorými sa obaja uberali.

Spomenula si na nespočetné súkromné koncerty, na ktorých ju nútila hrať matka, čo nakoniec viedlo k prvému vystúpeniu pred publikom na palube lode, ktorá ju spolu s matkou a sestrou odvážala z New Yorku do Grécka, ďaleko od otca. Od tých čias sa hudba stala dominantnou súčasťou jej života. Nemala takmer žiadnych kamarátov, pretože matka jej to nedovolila ani na jednej strane Atlantiku. Nemala ani záľuby. Okrem spevu v podstate nemala nič. Už v mladom veku pochopila, že ľudia si všimnú jej nepeknú postavu iba vtedy, keď spieva. V tom istom veku, keď Aristoteles Onassis položil základ svojho impéria

v Buenos Aires, po prvýkrát vystúpila v aténskej opere a o päť rokov už excelovala ako Tosca. Bol to začiatok jej kariéry.

„Obaja sme začali od nuly a dosiahli úplný vrchol,“ nahlas sa zamyslela. „A to vďaka vytrvalosti a našim schopnostiam. Možnože talent súvisí s našimi gréckymi koreňmi – sme dosť tvrdohlaví ľudia.“

„Ako Grékyňa určite milujete more, inak si to ani neviem predstaviť,“ povedal ešte živším tónom než pri rozprávaní o Izmire. „Som veľký obdivovateľ Odysea a mojou vášňou je plachtenie. Čo by ste povedali na plavbu na mojej jachte? Rád by som vás pozval aj s vaším manželom.“

„Niekedy sa môžeme dohodnúť...“ neurčito zahundrala. Predstava plavenia sa na jeho lodi po Stredozemnom mori bola úžasná, ale bol to vzdialený sen. Termíny vystúpení jej neumožnia dlhšiu dovolenku a okrem toho vlny nerobia jej manželovi dobre.

Chvíľu sa jej zdalo, že Onassisa to podráždilo. Všimla si blesky v jeho očiach. Zjavne nebol zvyknutý, že ho niekto odmietne.

Zavládlo medzi nimi ťaživé ticho, zatiaľ čo vrava okolo nich neutíchala. Onassis si potiahol z cigary a otočil hlavu, aby nevyfúkol dym na Mariu. V pozadí sa vymenil orchester – hudba znejúca pri večeri sa skončila a sláčikovní hudobníci uvoľnili miesto tanečnej kapele.

Po chvíli sa na ňu opäť pozrel. „Prosím, využite aspoň moju motorovú loď ako dopravný prostriedok v Benátkach,“ navrhol rovnakým pokojným optimistickým tónom, ktorý spozorovala

počas uplynulých hodín. Jeho opätovná uvoľnenosť naznačovala, že v konečnom dôsledku ho nikto nemôže odmietnuť. „Počas vášho pobytu by som vám rád poskytol svoj čln.“

Samozrejme, vlastnil Rolls-Royce medzi motorovými člnami. Podvedome sa usmiala. Je zaujímavý a príjemný spoločník. Prečo neprijme jeho ponuku počas týždňového pobytu v Benátkach a nestrávi čas s ním a s jeho manželkou? Prikývla. „Veľmi pekne vám ďakujem.“

„A ak nám to nevyjde v nasledujúcich mesiacoch, urobíme si okružnú plavbu po gréckych ostrovoch na budúci rok,“ rozhodol s úsmevom. „Naša priateľka Elsa sa môže pridať, ak bude chcieť.“

Podaj prst a zoberie ti celú ruku, preletelo jej hlavou. Nehnevala sa naňho, pobavila ju jeho vytrvalosť. Nechcela ho sklamať, preto znova prikývla. Aj keď vedela, že žiadna spoločná plavba sa neuskutoční.

Takmer celý večer strávila po Onassisovom boku. Neskôr ju predstavil svojej krásnej mladej manželke. „Tina nerozumie po grécky takmer nič,“ prezradil jej. „Jej otec, lodiar Livanos, z nej vychoval americkú princeznú. Vždy hovorí, že sa naučila rozprávať v Anglicku, myslieť v New Yorku a obliekať sa v Paríži. Grécko pre ňu nemá veľký význam. To je skrátka ona.“ S náznakom majetníckej hrdosti sa usmial, ale vzápätí sa zamračil, ako keby mu niečo prekážalo.

Večierok bol mimoriadne úspešný, hostia sa zabávali celú noc. Pozorní čašníci pravidelne zapalovali v svietnikoch na stole vyhasnuté sviečky, neustále otvárali fľaše šampanského a dolievali poháre. V neskorú hodinu síce hostí ubudlo, no keď sa Elsa Maxwell posadila ku klavíru a prstami preletela po klávesoch v rýchlom rytme swingu, pred hosťami a hudobníkmi sa zhromaždili hostia v snehobielych oblekoch. Na parkete stáli aj Maria s manželom, rovnako aj Onassis s manželkou, a počúvali vynikajúce sólo. Elsa hrala rýchle a melancholické skladby z tridsiatych rokov a vojnového obdobia, ktorých vznik zažila ako reportérka v Hollywoode. Občas dala hudobníkom signál, aby sa chopili nástrojov a sprevádzali ju. Potom mávla na Mariu, aby k nej prišla.

Trúbkové sólo, zopár akordov na klavíri a sálu naplnila melódia piesne *Stormy Weather*. Elsa začala hrať tichšie, kývla na Mariu – a o sekundu zaznel najznámejší soprán na svete, ktorý spieval o sklamanej láske. Maria spievala s typickou dramatickosťou, ale o oktávu nižšie než v árii. Zrazu sa okolo nej rozhostilo také ticho, že aj jemné cinkanie pohárov znelo ako anjelské zvony na Zvonici svätého Marka.

Spievala na kraji pódia, kde umiestnili kapelu, a nechala sa úplne pohltiť jazzom. Takéto spontánne vystúpenie jej neprekážalo, publikum poznala a neboli v ňom žiadni hudobní kritici, ktorí čakajú, či zvládne zaspievať vysoké tóny. Keď sa držala hlasového rozsahu interpretky Leny Horne, nemusela sa obávať, že jej zlyhá hlas.

Bol to nádherný pocit spievať len tak pre radosť z hudby. Očami prešla po exkluzívnom publiku, ktoré bolo rovnako nadšené ako fanúšikovia vo veľkých operách. Zadávala sa na Onassisa, ktorý držal svoju ženu okolo pásu a Mariin spev ho očaril.

Kým spievala slová *na oblohe už nesvieti slnko*, benátske nebo za vysokými oknami pokryli pastelové pruhy a lúče sfarbené do marhuľova a fialova ohlasovali východ slnka.

2. KAPITOLA

O jedenásť rokov neskôr
V oblakoch, začiatok augusta 1968

Ešte pred štartom Maria stiahla cez okno lietadla nepriehľadnú roletu. Južný romantický západ slnka bolo to posledné, čo chcela v tejto chvíli vidieť. V tmavých slnečných okuliaroch sledovala svetelné nápisy v prvej triede lietadla spoločnosti Air France a čakala na signál, aby sa pripútala.

Samozrejme, že neletela spoločnosťou Olympic Airways, ktorú vlastnil Aristoteles Onassis. Keď rozzúrená odišla z jeho jachty, rýchlo chcela byť od neho čo najďalej. Z obáv, že by mohol zabrániť štartu, ak by si rezervovala miesto v jednom z jeho boeingov, sa rozhodla letieť s francúzskou leteckou spoločnosťou. Až keď nastupovala do lietadla, uvedomila si, že sa obávala zbytočne. Keby Onassis chcel, aby sa k nemu vrátila, mohol ju bez problémov zadržať na letisku v Aténach. Aristo, ako ho volala, mal veľa nástrojov, ktorými vedel demonštrovať svoju prevahu. Iný letecký dopravca preňho nebol dôvod, pre

ktorý by si nemohol presadiť svoju vôľu. Keby chcel. Zjavne to však nebol tento prípad.

Keď si to uvedomila, vyviedlo ju to z rovnováhy a na chvíľu bola ako obarená. Urobila chybu, keď v hneve opustila Arista, namiesto toho, aby sa podrobila jeho vôli a vyčkala, kým sa jeho nová aféra neskončí? Možno. Avšak v konečnom dôsledku jej nešlo o to, že v hre bola iná žena. Išlo o ňu samu, o Arista a o ich veľkú lásku. Je jej cit dostatočne silný, aby sa vyrovnala so všetkým, čoho sa dopustil pod vplyvom napoleonského komplexu, ktorý ho zaslepoval? Jej priateľ Lawrence Kelly, svedok jej smutne presláveného odchodu, mal určite pravdu, keď ju uistil, že ide aj o Callas – o dôstojnosť opernej divy, ktorú treba zachovať.

Možno je tvrdenie francúzskeho cisára, že vo vojne a v láske je všetko dovolené, pravdivé. Vo vojne sa bojuje najmä o časť a moc – a ak je to rovnako aj v láske, Maria nechcela toto bojisko prenechať Aristovi, nechcela kapitulovať. Napriek tomu premýšľala, čo dosiahla svojim správaním okrem toho, že sa cíti príšerne. Pyrrhovo víťazstvo. Pritom ani nevedela, v akom smere chcela zvíťaziť. Aristo ju nechal odísť z paluby bez rozlúčky. Ako má vedieť, či ho jej odchod zranil? Uznala, že by sa cítila o niečo lepšie, keby vedela, že je na tom rovnako zle ako ona. Musí však byť rozumná a nedúfať v to.

Pri štarte ju zatlačilo do mäkkého koženého sedadla. Miesto vedľa nej zostalo prázdne. Našťastie. Cítila by sa veľmi nepríjemne, keby ju v momentálnom stave niekto pozoroval,

alebo by sa s ňou chcel rozprávať. Bolo by iné, keby s ňou zostal Larry. Jej priateľ však musel odletieť iným lietadlom.

Na letisku v Aténach sa jej priznal, že ich cesty sa rozdelia – musí ísť do Ríma, pretože už dávno tam má dohodnuté stretnutie.

„Prídem za tebou,“ skormútene ju uistoval. „Budúci týždeň sa uvidíme v Paríži.“ Znel ako Aristo.

„Prídem za tebou. V septembri sa uvidíme v Paríži,“ povedal jej.

Hoci išlo o dlhší časový interval, o Aristových slovách ani o Larryho sľube veľmi nepochybovala. Rozhodne však pochybovala o Aristovej vernosti, na rozdiel od Larryho lojality. Bola to chyba? Nechala sa unáhlene prehovoriť, aby sa vzoprela mužovi, ktorého miluje? To, že sa Aristo chcel stretnúť s Jacqueline Kennedy, koniec koncov, bola iba jej domnienka. S odstupom času musela priznať, že to nevie naisto. Nezareagovala prehnane? Možno sa chcel iba zabaviť s kamarátmi. Keď sa mu zachcelo mužskej spoločnosti, zvyčajne počas stredomorských plavieb zašiel do nejakej prístavnej krčmy, popíjal *ouzo* s rybármi, viedli chlapské debaty a hrali tradičnú grécku stolovú hru *tavli*. Maria pri ňom často sedávala a užívala si stretnutia tohto druhu. Srdečnosť ľudí, ich nezávislosť od materiálneho sveta a nefalšovaná radosť zo života ju priťahovali a čas strávený s nimi si vážila o to viac, čím častejšie sa pohybovala v medzinárodnej vyššej spoločnosti. Bola to sloboda, ktorú cítila iba na mori. Prečo sa toho všetkého bez rozmyslu vzdala?

Pretože Aristo klamal, našepkal jej vnútorný hlas. Návšteva neznámych priateľov na palube naozaj nemohla byť nič iné, iba mužská záležitosť, ako to sám nazval. Bola si istá, že sa jej chcel zbaviť, keď za ním príde vdova po americkom prezidentovi Johnovi Kennedym.

„Smiem vám pred jedlom ponúknuť pohár šampanského?“ spýtala sa letuška a vytrhla ju zo zamyslenia.

Operná diva sa otočila k mladej žene, ktorá sa starala o cestujúcich v prvej triede. Pozrela sa na ňu cez slnečné okuliare a pokrútila hlavou. „Nie, ďakujem. Nechcem šampanské. A nebudem ani jesť.“

Chcem umrieť, pomyslela si.

3. KAPITOLA

lónske more
Rovnaký deň, o niečo skôr

More bolo hladké a priesračné ako Lago di Garda na jar, lesknúca sa voda bola sfarbená do tmavo zařirova a řrtali sa pod ňou skalné výčnelky s morskou trávou. Obloha bola tmavomodrá, ako keby ju pre tento letný deň namaľoval sám Uranos, dokonalú farbu nenarúřal jediný oblak. Pred sýtobeľasou, takmer znepokojivou farbou, sa na brehu ostrova Skorprios týčila rada cyprusov, za ktorými presvitala mäkká kulisa hôr vo všetkých odtieňoch zelenej, tisíce mladých stromov naťahovali svoje konáre k slnku. Zasadil ich Aristo, keď sa nevedel zmieriť s tým, že krajina päťsto rokov trpela, pretože Benátčania ju takmer celú vyrúbali.

Samozrejme, nezalesňoval ju sám, ale ako prvý zaboril do zeme rýľ, čo znamenalo začiatok obnovovania nádhernej prírody. Dlhú dobu prichádzal každé ráno na ostrov, aby strávil

deň s architektmi a robotníkmi, aby s odhaleným hrudníkom spoločne plánovali a odborne diskutovali.

Nehovorí sa o ľuďoch, ktorí milujú prírodu, že sú neustále v zemi a že práve to je na nich najlepšie?

Kým Maria zamyslene sledovala nákladnú výsadbu lesa, hlavou jej išla táto otázka. Má majiteľ ostrova, jej milenec, naozaj túto výnimočnú vlastnosť – alebo chce iba ukázať, že dokáže ovládnuť aj prírodu? Rovnako ako sa snaží vnútiť svoju vôľu takmer všetkým ľuďom?

Istým spôsobom si Onassis podmanil aj ju. Podľahla jeho šarmu, jeho charismatickej osobnosti a verila, že má dobré stránky. Preto znášala jeho nálady a príležitostné aféry. Vedela, že nikdy jej nechcel úmyselne ublížiť, vždy mu išlo iba o víťazstvo, o potvrdenie vlastnej nadvlády. V čase, keď bola sexualita čoraz otvorenejšia, preňho niektoré ženy predstavovali iba trofeje. Pobavené to akceptovala, pretože vedela, aké je preňho dôležité zapôsobiť – a to akokoľvek. Aristo nechcel byť len najbohatším, ale aj najobdivovanejším mužom na svete. Možno nedisponoval ekologickým zmysľaním, azda iba komplikovanejším sebedomím. Spájalo ich to viac, než by chcela.

„Počul som, že Pier Paolo Pasolini chce natočiť film o Medeinom mýte...“

Vnímala hlas svojho priateľa v pozadí jemného špliechania vody v bazéne na palube lode zakotvenej pred ostrovom Skorpios, na ktorej sa práve nachádzali. V bazéne sa jagala zelenomodrá voda, mozaika na dne, ktorá bola reprodukciou fresky

vyobrazujúcou býčie zápasy z Minotauruvho paláca v Knosse, odrážala nebo. Elektrické fontány na okraji bazéna boli nastavené tak, že striekali iba občas a ich kvapky dopadali na loď ako jemná pena.

Larry oddychoval na ležadle vedľa nej a už dlhší čas jej niečo rozprával, ona ho však počúvala iba na pol ucha. V podstate nemala potuchy, o čom jej starý priateľ hovorí. Určite to bolo niečo duchaplné. Lawrence Kelly bol spoluzakladateľom viacerých prestížnych hudobných divadiel v Spojených štátoch a odkedy tam zažiarila, sprevádzal jej kariérnu cestu. Uplynulo už trinásť rokov, impresário bol však stále dobre vyzerajúci muž, oveľa nižší než vysoká Maria, ale rovnako ako pri Aristovi to pre ňu nebolo dôležité. Aj Larry bol charizmatický a mal slovo v operných domoch na druhej strane Atlantiku.

„Nikto nespieval Medeu tak nádherne ako ty,“ pokračoval. Zdalo sa, že jeho monológ nemá konca, dokonca sa pri ňom ani nemusel nadýchnuť. „Preto sa hodíš na tú hlavnú úlohu...“

„Neverím, že niekto dokáže z divadelnej hry urobiť film,“ unavene mu skočila do reči. Nastal čas namietnuť.

Nedal sa však zastaviť. „Franco Zeffirelli práve perfektne sfilmoval Shakespearovo *Skrotenie zlej ženy* s Elizabeth Taylor a Richardom Burtonom v hlavných úlohách,“ trval na svojom.

Posadila sa a do hustých čiernych vlasov si zastrčila slnečné okuliare. „Ale veď to nie je operná inscenácia,“ poznamenala. Nemala rada, keď jej niekto odporoval, a počas tejto plavby

ju vyčerpávalo veľa vecí. Pod jej rozčarovanie sa určite podpísala horúčava. Nechcela si priznať, že v skutočnosti ju viac než teplé počasie rozčuľuje Aristo. Bola na pokraji nervového zrútenia, takže zareagovala prehnanejšie, než si jej verný priateľ zaslúžil: „Hudobné javisko a filmové plátno k sebe nejdú. Dohovorila som.“ Znova si ľahla.

Zatvorila oči, ktoré ju zvláštne páľili, keď si uvedomila, že na Larryho nemala tak vybehnúť. Tento milý muž, ktorý vždy stál po jej boku, si to nezaslúži. Nemala byť naňho taká hrubá. Jej precitlivenosť však mala na svedomí zlá nálada jej milenca, jeho roztržitosť a bezohľadnosť, ktorú jej počas týchto dní preukazoval. Pritom verila, že hádky, ktoré medzi nimi vznikli v uplynulých mesiacoch, už boli zažehnané. Istý čas mala pocit, že je medzi nimi opäť všetko v poriadku...

„Znova by si mala začať s hlasovými cvičeniami.“

Zdvihla hlavu: „Čože?“

„Okamžite ti viem sprostredkovať vystúpenie v Spojených štátoch. Ak budeš chcieť, tak aj celé turné. Z tvojho návratu by boli všetci hotoví.“

Akoby to nevedela.

„Momentálne som na dovolenke,“ vyhla sa odpovedi.

Nechcela mu povedať, že síce zanedbávala cvičenia, ale určite sa nevzdala, a svojmu hlasu hodlá prinavrátiť pôvodnú výšku. Mesiace si nahrávala spev na magnetofón a porovnávala ho so starými platňami. Dúfala, že takto zistí, čo sa s ňou deje a prečo nedokáže zaspievať vysoké tóny v rozsahu troch oktáv. Kým sa vzdala verejných vystúpení, spôsobila ne-

jeden škandál, pretože uprostred árie jej zlyhal hlas. Raz bola hore, raz dolu. Už dlhší čas mala pocit, že s jej speváckym umením to ide dolu vodou. Keďže sa dočasne musela zriecť potlesku publika, ponorila sa do márnivého a búrlivého života medzinárodnej smotánky. Pripadala si ako stroskotaný Odyseus, ktorý na ceste domov musí zažiť veľa dobrodružstiev – poučných i životunebezpečných. Jej domovom bolo javisko – a ak sa naň chce vrátiť, najprv sa z nej musí stať antická hrdinka. Občas mala pocit, ako keby ju spev árií stál nadľudskú silu.

Larry mal pravdu. Vždy chcela byť iba ženou v domácnosti, ktorá sa postará o svojho muža a psa, ale znova by mala začať spievať. Bola to jediná možnosť, ako prekonať vnútorný nepokoj a tajné obavy. Zatiaľ však nevedela, ako trénovať svoj hlas, aby sa vrátila na predchádzajúcu úroveň, a rovnako ani to, či sú jej obavy, že ju opustí milenec, oprávnené. Pokiaľ v tom nebude mať jasno, nikomu nič nepovie. Nikomu. Ani Larrymu.

„Porozprávame sa o tom neskôr,“ zakončila a usmiala sa naňho. „V tomto teple nemám náladu na vážne témy.“

Aby zdôraznila svoje slová, siahla po hromade novín a časopisov, ktoré jej vedľa ležadla pripravil stevard. Náhodne vytiahla jeden časopis a začala v ňom listovať, pričom v skutočnosti nevenovala pozornosť titulkom, článkom a fotografiám, ktoré informovali o blížiacej sa svadbe nórskeho korunného princa Haralda so Sonjou Haraldsen, o rozvode Franka Sinatru s Miou Farrow či o jesenných módných trendoch na vychudnutom tele britskej fotomodelky Twiggy. Nič z toho ju nezaují-

malo. Zaujala ju až stránka s receptami. Jedlo pre ňu odjakživa bolo balzamom na dušu, aj keď už pätnásť rokov hladovala. Držala prísnu diétu, aby bola štíhla ako laň. Jej žalúdok bol na tom rovnako ako jej srdce – ušli sa mu iba omrvinky.

Na otvorené strany časopisu *Anabelle* dopadol tieň a Maria zdvihla zrak. Pri jej ležadle sa nepozorovane objavil Aristo. Pohľad na milovaného muža jej vyčaril úsmev na tvári.

Aristoteles Onassis jej úsmev neopätoval. Napriek tomu sa nedokázala ubrániť jeho príťažlivosti. So svojimi sto šesťdesiatimi piatimi centimetrami nebol veľkým mužom pokiaľ išlo o výšku, ale v charizme prevyšoval každého dvojmetrového *efendiho*. V podstate ani nebol pekný – pod očami mal tmavé kruhy, výrazný nos a zmyselné, no príliš široké ústa. Osobnosť a neopakovateľná charizma však robili zo šesťdesiatdvaročného podnikateľa v jej očiach najkrajšieho muža na svete. Ako ho len milovala! Bol prvý a jediný, kto ju vnímal, odhliadnuc od jej hlasu – ako Mariu. Nie Mariu Callas. Milujem ťa, pomyslela si. Navždy.

„Vybavil si si telefonáty?“ veselo sa ho spýtala, ale nečakala na odpoveď, pretože bola zrejmá. Rýchlo dodala: „Nepriďáš sa k nám? Larry mi práve navrhol, aby som...“

„Čakám nových hostí,“ prerušil ju milionár. Znel tak vecne, ako keby práve uzatváral obchod týkajúci sa jednej z jeho lodiarских alebo leteckých spoločností, kúpy nového tankera

či lietadla. „O týždeň by si mala opustiť jachtu, Maria.“ Keďže evidentne nemal v úmysle rozprávať dlho, zostal stáť. „Je to čisto mužská záležitosť.“

Vnímal, ako sa Larry posadil a sykavo vydýchol. Urobil to tak potichu, že jeho reakcia takmer zanikla v špliechaní vĺn narážajúcich o loď. Na sekundu jej napadlo, že vedľa jachty sa hrajú delfíny. More a vietor boli príliš pokojné na vysoké vlny. O tie sa však postaral Aristo.

V minulosti nejednou opustila jachtu *Christina*, pretože prítomnosť milenky nekorešpondovala s morálnymi predstavami niektorých hostí, ktorí boli pre Arista dôležití. Patrili k nim napríklad bývalý britský premiér Winston Churchill s manželkou. Starý manželský pár by bol pohoršený z mimomanželského vzťahu, takže najdôležitejšia žena na palube sa radšej rozumne vzdialila ešte pred ich nalodením, hoci v tom čase už dlho disponovala privilegiom hostiteľky. Svoju neprítomnosť spojila s pracovnými termínmi a pre Churchillove staromódne morálne zásady mala dokonca isté pochopenie, keďže v luxusnej jachte pravdepodobne ešte stále videl vojnovú loď, ktorá sa v júni 1944 zúčastnila vylodenia Spojencov v Normandii. Aristo ju dal neskôr prestavať na plávajúci zámok, ale významný štátnik zrejme z rozčítania prehliadol jej elegantné vybavenie. Winston Churchill však zomrel pred tri a pol rokom a jej súkromný aj pracovný život sa zmenili – zrazu si uvedomila, že Aristov príkaz vôbec nesúvisí s morálkou.

„Ako prosím?“ ozvala sa.

„Chcem, aby si budúci týždeň odišla,“ oznámil. „Odletíš domov, Maria.“

Nevedela, čo ju nahnevalo viac – vyhnanie z jachty, ukončenie letnej dovolenky alebo to, že sa musí vrátiť do Francúzska, kde sa momentálne nič nedialo. Nikto normálny sa v auguste nezdržiava v Paríži, minimálne nie Parížania. Iba ak opustená žena, ktorá nevie, kam inam ísť...

Šokovalo ju to. Cítila paniku, strach, hnev, nepochopenie, ale aj neistotu a zúfalstvo. Bili sa v nej protichodné pocity.

„Prídem za tebou budúci mesiac,“ uistil ju pozmeneným, vlúdnejším hlasom. „V septembri sa uvidíme v Paríži.“

V septembri sa život v Paríži vráti do starých koľají. Pochybovala, že sa to bude týkať aj jej a Arista, nech hovorí čokoľvek. Zrazu presne vedela, prečo má odísť a kto na palube zaujme jej miesto. Bolo to ako *déjà vu*, opakovanie rovnakej scény, ktorú asi nesprávne pochopila, pretože ju zneistilo nebezpečenstvo ohrozujúce jej lásku. Nech jej Aristo sľuboval čokoľvek, neverila mu ani slovo.

Do očí sa jej tisli slzy. Prehltla ich, prehodila nohy cez ležadlo a postavila sa. Časopis spadol na zem, roztvorené strany zašušťali.

Bola od neho o pol hlavy vyššia – a po prvý raz v ich vzťahu bol pre ňu výškový rozdiel dôležitý. Pozerala sa naňho zvrchu.

„Nenávidím ťa!“ zasyčala.

Splášene jej bilo srdce, ale pulz akoby protestoval proti nahlas vysloveným slovám a volal: Milujem ťa!

„Maria...“ začal Aristo.

Utekla odtiaľ, nahnevaná sama na seba, na neho, na jeho zbierku trofejí aj na ženu, ktorá príde. Nedokázala zniesť Aristov pohľad, cítiť pri sebe Larryho prítomnosť ani posádku na palube. Hrozilo, že diva Callas pred všetkými padne na kolena. To nemôže dopustiť! Hoci nespájala lásku s hrdosťou, strata dôstojnosti pre ňu predstavovala najväčšie poníženie.

Chcela byť sama a vyplakať sa.

Onassisova a Mariina spálňa na palube lode bola luxusnejšia než prezidentský či kniežací apartmán v grandhoteli. Na ručne vyrobenom nábytku z Benátok, zdobenom kvetinovými motívami sa nešetřilo, rovnako ako na stenách, ktoré boli potiahnuté hodváhom pripomínajúcim zelenú morskú penu, ozdobených benátskymi fazetovými zrkadlami a byzantskými ikonami. V kúpeľni sa nachádzali zlaté vodovodné batérie obložené mramorom zo Sienny, všade bolo cítiť luxus. Štvorizbový apartmán na hornej palube jachty Christina bol, okrem parížskeho bytu, jej druhým domovom a niesol jej rukopis – na príborníku mala vystavené súkromné fotografie, nechýbal gramofón, nahrávacie zariadenie a hromada časopisov, z ktorých si rada vystrihovala a odkladala recepty. V trezore sa nachádzali šperky na noblesné večierky a v skrinách šaty na každú príležitosť. Bol to malý svet troch duší, ktoré v sebe skrývala – Mary bez domova spievajúca o láske, veľká Callas strachujúca sa o svoju kariéru a tradične zmýšľajúca Grékyňa

Maria, mimo javiska skvelá gazdiná, ktorá s radosťou pohostí obchodných partnerov svojho milovaného muža a spoločných slávnych priateľov. Ako od nej môže Aristo žiadať, aby na pár dní prenechala svoje miesto inej žene! Aj keď to má byť iba dočasne, veľmi ju to zraňovalo.

Hoci nikdy na túto tému otvorene nepovedal ani slovo, za posledné mesiace sa kadečo dopočula. Najprv nechcela uveriť klebetám, že Aristo má záujem o Jacqueline Kennedy. Zatvárala oči pred hrozbou, a keď ju v polovici mája, po ich každoročnej plavbe po Karibiku, poslal v prístave svätého Tomáša preč z lode, uverila jeho slovám: „Mala by si letieť domov cez New York. Chcem ťa ušetriť plavby do Európy. Nudila by si sa, keby si sedemnásť dní videla iba vietor a more. Uvidíme sa v Paríži.“ Veľmi si želala, aby hovoril pravdu, ale netrvalo dlho, a prostredníctvom zhovorčivých „priateľov“ a senzáciechtivých médií sa k nej dostalo, že Aristoteles Onassis je na plavbe po Karibiku s vdovou po americkom prezidentovi.

Neexistovali spoločné fotky Arista s jeho novým úlovkom, ktoré by dosvedčili romantickú plavbu, ale bývalá prvá dáma bola v tom čase najslávnejšou ženou na svete a pútala na seba obrovskú pozornosť. Atentát na Johna Fitzgeralda Kennedyho pred piatimi rokmi v tomto smere zaradila na druhé miesto. Žiarlila a závidela jej ako nikdy predtým.

Nedokázala povedať, čo ju trápi viac – že vdova po prezidentovi je od nej o šesť rokov mladšia, oveľa elegantnejšia a stala sa z nej módna ikona, alebo skutočnosť, že muž, kto-

rého považovala za manžela, hoci neboli zosobášení, si bezohľadne berie všetko, čo chce.

Uvidíme sa v Paríži. Prídem za tebou.

Keď si zaborila uplakanú tvár do veľkého páperového vankúša vo francúzskej posteli, v ušiach jej neustále znel jeho láskavý hlas.

V skutočnosti bola odhodlaná odpustiť mužovi, ktorého miluje, úplne všetko. Aj romániky. Nebola však natoľko odolná, aby ju nezraňovala informácia, že je s inou ženou. Vnímal ju ako hrozbu, pretože v istom zmysle si boli seberovné. Tá druhá možno mala dokonca navrch.

Keď začiatkom leta nedokázala prepočuť klebety, bolo jej čoraz horšie. Cítila sa prázdna a bezmocná ako nikdy predtým. Aristo ju nielen podvádza, ale blízkosť jej nenahrádzalo ani publikum. Potlesk utíchol, stal sa rovnakou minulosťou ako milencova láska. Srdce jej však najviac zlomilo ticho. Na uvedomení si Aristovej nevery bolo najhoršie to, že už nemala ani svoje umenie, ktoré by jej pomohlo vyrovnať sa s podvodom. Ich životy splynuli a odkedy nespievala, mala pocit, že už nič nevlastní. Predstava, že strávi leto v Paríži, kde budú zatvorené všetky obchody, pretože obyvatelia a obchodníci budú na dovolenke, ju veľmi desila a bola ešte horšia než obraz Jackie Kennedy, ktorý mala pred očami. Mesiac nebude môcť vyplniť hlasovými cvičeniami, skúškami a zhonom pred vystúpeniami.

Príval myšlienok a slz prerušilo opatrné zaklopanie. Nastražila uši a takmer jej prestalo biť srdce.

Prišiel sa ospravedlniť. Poprosiť ju, aby zostala.

Také jednoduché to mať nebude, hoci po ničom inom netúžila. Bude to jej víťazstvo.

Vystrela sa, utrela si slzy a zobrala si okuliare z nočného stolíka.

„Vypadni!“ skríkla ako ranené zviera, ktoré zároveň prosí o blízkosť.

Znova sa ozvalo klopanie. „To som ja, Larry.“

Pichlo ju pri srdci. Keď si uvedomila, že ju neprišiel odprosiť Aristo, ale pred dverami stojí iba starý priateľ, ktorý ju chce utešiť, začala sa triasť. Hoci v tej chvíli súrne potrebovala priateľovu útechu a lojálnosť, otriasla ňou strata nádeje, ktorá v nej na chvíľu vzplanula. Podvedome otvorila ústa, aby poslala Larryho preč...

„Mary, prosím ťa, otvor. Chcem sa s tebou porozprávať.“

Zasiahlo ju, že ju oslovil menom, pod ktorým ju pred štyridsiatimi štyrmi rokmi zapísali do matriky v New Yorku. Nepošle ho preč. Možno práve pre to, že ju neoslovil ako Aristo a zvyšok sveta. V tej chvíli sa naozaj cítila ako Mary – malé dievča túžiace po ochrane. V detstve trpela najmä plánmi a karhaním ctižiadostivej matky a nikdy nemala pocit, že ju niekto ochraňuje. Občas možno otec, ale ten na ňu takmer nikdy nemal čas. Avšak teraz stál pred dverami Lawrence Kelly – muž, na ktorého sa mohla spoľahnúť viac než na tých, ktorých milovala najviac na svete. Nebol to George Kalogeropoulos ani Aristoteles Onassis, a predsa tu bol pre ňu.